

עניני טומאה

[א]

טומאה במי שחי לתחיית המתים

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: (במדבר יט, יד)

טומאת בן השונמית

הגמ' במס' נדה (ע, ב) מספרת שג' דברי בורות שאלו אנשי אלכסנדריה את ר"י, אשתו של לוט מהו שתטמא, אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית מהו שיטמא, אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא. מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין, אמר להן לכשיחיו נחכם להן.

בפרשת קרח הבאנו דברי החיד"א, שמי שמת והחיו אותו לא פקע זיקת נישואין, ומסביר החיד"א שאם החיו אותו אז איגלאי מילתא שלא היה מת לגמרי, וק' שאם זה נכון למה ענה להם, שהטעם שבן השונמית אינו מטמא הוא משום שמת מטמא ואין חי מטמא, היינו משום עכשיו הוא כבר חי, וק' תיפוק ליה שאיגלאי מילתא שלא היה באמת מת ולעולם לא היה טמא.

הק' בתוס' ד"ה מתים לעתיד לבא וז"ל ואם תאמר אמאי לא בעי הך בעיא על בן השונמית דאיירי ביה, וי"ל שמא משום דכתיב קרא לעתיד לבא (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים, ומספקא ליה אי הך זריקה היא שלישי ושביעי אי לא, אבל בן השונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה.

ועי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן שלז) והנו"ב בספרו אהבת ציון, שרצו ליישב קושיית התוס' דבבן השונמית פשיטא להו דבעי הזאה, דנהי דבחיותו אינו מטמא עוד דמת מטמא ואין חי מטמא, מ"מ איהו גופיה טמא, דבשעה שהחיהו נגע בעצמו במותו ובעי הזאה כטמא מת, אבל מתים שעתידים להחיות, שעתידים להיות עפר שעה אחת קודם התחייה ובטל טומאה מיניה, על זה שאלו.

יש חידוש בדברי החת"ס שכל דבר נוגע בעצמו, ויכול ממילא גם לקבל טומאה מעצמו. ויש להוכיח את זה, מהא (מנחות כד, ב) שאם עשה וילון מדבר שהיה טמא מדרס, שעדיין הוא טמא מגע מדרס. ועי"ע במס' פסחים (יח, א) ברש"י ד"ה בטלו במעיה וז"ל דניטמאו מחמת עצמן, דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן.

דברי הרש"ש בחרב שנגע בטמא מת

כ' הרש"ש (חגיגה כג, ב) שחרב שנגע בטמא מת (שהדין הוא שכלי שנגע במת או בטמא מת, נעשה כמותו, עי' לקמן) אחרי שכבר קיבל הזאה ביום השלישי, אז דין החרב כדין הטמא מת, וא"צ הזאה שלישי ושביעי, אלא די בהזאת שביעי לבד. ועי' בס' מקדש דוד (סי' מט) שהוכיח כדבריו, שאם לא נימא הכי, אלא נאמר שהחרב טמא כבראשונה, איך אפשר לטהר החרב, הרי אחרי ההזאת שביעי חזר ונגע בעצמו, א"כ חזר ונטמא, אלא ע"כ שהחרב מקבל את הדין של המטמא, א"כ אע"פ שנגע בעצמו אינו חוזר ונטמא כבראשונה.

אבל עי"ש שהק' על הרש"ש מפ"ק דיומא (ח, א) שהגמ' מקשה (על הא דמזין על הכה"ג מפרה האדומה כל יום משבעת ימי פרישה), למה ביום רביעי מזין עליו, שאפילו אם נטמא באותו יום שנכנס א"צ אלא להזות הזאה רשונה ביום שלישי, ואילו מצד הזאה שניה, די בזה שמזה חמישי שישי שביעי, חמישי שמא שביעי, שאם היה הראשון לפרישה שלישי לטומאה נמצא החמישי שביעי, וכן ששי וכן שביעי. ואם לדברי הרש"ש הרי יש חשש, שהכה"ג נטמא לחרב שנגע בטמא מת ביום שלישי לטהרתו, אז יום רביעי הוא יום שביעי לטהרתו.

[ב]

חרב כחלל

וכל אשר יגע על פני השדה כחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים. (יט, טז)

מת, טמא מת וראשון לטומאה

הגמ' במסכת נזיר (נג, ב) מביא ברייתא, דתניא וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת, על פני השדה זה המאהיל על פני המת, בחלל זה אבר מן החי, ויש לו להעלות ארוכה, חרב ה"ז כחלל. היינו שאע"פ שדבר שנגע במת נעשה אב הטומאה, אבל כלי שנגע במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ודבר שנגע בכלים אלו נעשה אב הטומאה, ויכול לטמא אדם וכלים, וטמא שבעה ימים.

הדין של חרב הרי היא כחלל נוגע גם לאב הטומאה, שאם נגע כלי במי שנטמא במת, נעשה אב הטומאה ולא ראשון לטומאה, וממילא גם טמא שבעה.

ונחלקו הראשונים האם גם בנגע בראשון לטומאה שייך הדין של חרב כחלל. דעת ר"ח (הובא בראשונים חולין ב, ב) דגם כלי שנגע בראשון לטומאה, חזר ליהיות כמותו. אבל הרשב"א (שם) חולק וסובר דלא אמרינן חרב הרי הוא כחלל, אלא בטומאות של מת הראויות לטמא כלי, כגון מת והנוגע בו דהוי אב, והתם הוא דכי נגע בהו כלי מתכת חזר הכלי להיות כטומאה שנגע בו. אבל ראשון שאינו מטמא כלי, וכדקי"ל שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה, אפילו כלי מתכת נמי אין מקבל טומאה ממנו כלל.

וכדי ליישב דברי הר"ח מקושיית הרשב"א, י"ל דהא דאין כלי שהוא ראשון מטמא כלי אחר אין זה מצד המטמא אלא מצד הנטמא, שכלי אינו יכול ליהיות שני לטומאה, וכאן היות וע"י הכלל שחרב כחלל, הכלי הנטמא יהיה ראשון כמו המטמא אז שפיר דמי. (מנחת אשר)

עוד י"ל עפ"י מה שהבאנו לקמן שיש לחקור בעיקר הדין דחרב כחלל, האם זה טומאה חדשה, או שכאן נתחדש שאע"פ שבדרך כלל הנטמא יורד דרגא מטומאת המטמא, אבל כאן יש בכח בנטמא לקבל כל הטומאה של המטמא בלי לרדת דרגא. א"כ כותב הגרמ"ש שפירא זצ"ל בס' שערי שמועות (ב"ק ב, ב) שר"ח יסבור כצד הראשון, ולכן אע"פ שאין כלי שהוא ראשון לטומאה יכול לטמא כלי אחר, זה רק היכא שהטומאה מגיע מהכלי, אבל כאן זה אינו אלא טומאה חדשה, ולכן שפיר יכול הכלי שני ליטמא ע"י נגיעתו בכל הראשון.

טעם הדין

כתב רבינו בחיי (במדבר יט, טז) שהטעם לפי שהחרב עלול הוא אצל הטומאה, והרי הוא אבי אבות כחלל עצמו כשנגע במת, כי הוא סבת ההשחתה ומצד הכח המשחית.

טומאת אהל

ממשיך רבינו בחיי שיש לו דין חלל לטמא אדם וכלים טומאת שבעה אבל לא לטמא באהל, ומוכיח ממה שכתוב "אדם כי ימות באהל", אדם מטמא באהל ולא חרב. שאלו היה החרב שנגע בו האדם מטמא באהל היו כל הכהנים אסורין ליכנס בבתים, שבכלן יש חרב טמא ויהיה מטמא אותה באהל, (סמ"ג עשין רלא) וכענין ששלח רבינו חיים כהן לר"ת ז"ל "אי זה בית אשר תבנו לי". (עי' לק').

מתכת או גם שאר כלים

רבינו בחיי מביא שיטה שחרב הרי הוא כחלל מיירי דווקא בחרב שהרג, אבל עי"ש שדוחה דבריו מההיא דמס' שבת (קא, ב), וז"ל מה שאמרו חרב הרי הוא כחלל, אין להבין בו חרב דוקא אלא הוא הדין לכל מיני מתכות שאם נגעו במת דינן כמת עצמו. ואין להבין בו החרב שנהרג בו החלל כדעת מקצת הגאונים ז"ל, אלא ודאי כל שאר מיני מתכות יש להם דין חרב וכולן כחלל עצמו, אם נגעו באבי אבות הרי הן אבי אבות, ואם נגעו באב הטומאה הרי הן אב הטומאה. זה הכלל כל מיני מתכות דינם כחלל להיותם עלולים אצל הטומאה במי שנוגעין להיותם כמוהו. וזה ממה שאמרו (שבת קא, ב) אמר שמואל והוא שקשורה בשלשלת של ברזל, והני מילי לענין טומאה דרחמנא אמר "בחלל חרב", חרב הרי הוא כחלל. וזה מבואר שהחרב והשלשלת של ברזל שוין לענין טומאה. ועוד בפ"ק דפסחים (יד, א) הכא בנר של מתכת עסקינן, דרחמנא אמר "בחלל חרב", חרב הרי הוא כחלל, וזה ברור כשנגע הנר במת, לא שנהרג בו.

מבואר בדברי רבינו בחיי שלא נאמר הדין אלא בכלי מתכת, ונחלקו בזה הרשונים, וז"ל הרמב"ם (טומאת מת ה, ג) כלים שנטמאו במת בין במגע בין באהל הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו, מה המת מטמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומאת שבעה, אף כלים שנטמאו במת, הם והכלים או האדם שיגע בהן טמאין טומאת שבעה, שנאמר בחלל חרב או במת. מפי השמועה למדו שהחרב כמת והוא הדין לשאר כלים, בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים. הרי הוא אומר כל הורג נפש וכל נוגע בחלל, וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרג או זרק אבן והרג נטמא שבעת ימים, אלא הורג נפש בחרב וכיוצא בה שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו שהרי נגע הכלי במת, ומנין שאף הכלים הנוגעים באדם שנגע, שטמאים טומאת שבעה, שהרי הוא אומר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, הא למדת שכל אדם הטמא טומאת שבעה מטמא בגדים טומאת שבעה.

טומאה בחיבורין

הראב"ד משיג על מה שכ' הרמב"ם שהוא הדין לשאר כלים וכו', וז"ל א"א אנו אין לנו אלא בחרב או בחבורין בשאר כלים, וכל המקראות אינן אלא בחבורין. היינו שהראב"ד משיג על מה שהרמב"ם מוכיח מהא דכתיב וכבסתם וכו' שה"ה בשאר כלים קיים הדין של חרב כחלל, דשם הטעם הוא משום "טומאה בחיבורין", היינו אם הוא נוגע בכלי באותו זמן שנוגע במת, אז גם הכלי נטמא, אבל אחרי שכבר אינו נוגע במת, אז שאר כלים לא יטמאו. ורק בכלי מתכת קיים הדין של חרב כחלל.

וכן דעת רש"י מסכת פסחים (יד, ב) וז"ל הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו, גזירת הכתוב הוא במתכת אצל טומאת מת, ולא אצל שאר טומאות.

האם נזיר מגלח על טומאת חרב

המשנה במס' נזיר (נד, א) אומרת, אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק ורביעית דם ואהל ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת ובימי ספרו ובימי גמרו על אלו אין הנזיר מגלח. ועי' בגמ' (נד, ב) שמבואר שאין כאן ג"כ הזאה ג' וז', וז"ל הגמ' כלים הנוגעים במת, הני כלים בני הזאה אינן (בתמיהה).

ועי' בתוס' (ד"ה ת"ש) שמבואר בדבריו דמירי דווקא בשאר כלים, אבל בכלי מתכת יש חיוב הזאה ג' וז', וגם שהנזיר מגלח אם נטמא להם. וז"ל שם וא"ת ולישני ליה דהני כלים בכלי מתכות מיירי, דאדם הנוגע בהם טמא טומאת ז' ובעי הזאה ג' וז' דחרב כחלל, ואור"ת דע"כ לא מתוקמא מתניתין בכלי מתכות, דא"כ הנזיר מגלח דחרב הרי הוא כחלל.

הרי לן דעת ר"ת שרק בכלי מתכת חייב בהזאה ג' וז', וגם שרק בכלי מתכת הדין הוא שנזיר מגלח עליו. ומשמע שהטעם הוא משום שסובר כרש"י וראב"ד שחרב הרי היא כחלל לא נאמר אלא בכלי מתכת.

איזה בית אשר תבנו לי

ועי"ש בתוס' ששלח לו רבינו חיים כהן, איזה בית אשר תבנו לי, היינו דאם ס"ל לר"ת שעל כלי מתכת נזיר מגלח עליו, הרי יש לנו כלל המבואר במס' שמחות (ד, כא) כל טומאה שהנזיר מגלח עליה כהן מוזהר עליה, ואין לך בית שאין בה שום כלי מתכות שהיה באהל המת או שום מסמר.

בלי ר"ת היה אפשר ללמוד שהמשנה מיירי אפילו בכלי מתכת, ואע"פ שחרב הרי היא כחלל אבל אין נזיר מגלח עליו, וא"כ אין כהן מוזהר עליו. אבל לפי ר"ת א"א לבנות בית שהכהן יכול לגור בו, שהרי יש מסמרים שיש חשש שהיו באהל המת.

שיטת הראב"ד שכהן שנטמא אינו חייב אם נטמא עוד

ועי' במנ"ח (מצוה רסג) שר"ל שר"ת סובר כהראב"ד הידועה שסובר שכהן שכבר נטמא מותר לו לחזור ולטמאות. עי' ראב"ד (נזירות ה, טו) שדן לגבי כהן שנטמא כבר האם יש לו איסור לחזור ולהיטמא, וכ' וז"ל והכהנים בזמן הזה טמאי מת הן, ועוד אין עליהן חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה.

ועי"ע במנ"ח שמביא דברי הרא"ש (הל' טומאה סי' ו) בשם ר"ת שבאותו יום שכהן נטמא מותר לו לחזור וליטמא.

וז"ל אבל ר"ת כתב שהלכה כר"ע כההיא דאבל רבתי **דנטמא בו ביום פטור ומותר הכהן להכניס מתו לבית הקברות ולקברו**. ואפי' היה ר"ע אוסר טומאה בו ביום מדבריהם גדול כבוד מתו שדוחה ל"ת דדבריהם. אבל צ"ע דשם לא התיר ר"ת אלא אותו יום ולא אח"כ, א"כ אין זה עצה לבית של ר' חיים כהן.

ועי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שלט) דדן בכהן שיש לו חולי נכפה, ויש סגולה שיאחז ביד של מת גוי ויאמר "קח ממני החולי שאינו מזיק לך ולי אתה מטיבו". ועי"ש שמסיק שאם יארע יום שמת עליו מת ישראל בשכונתו באופן שנטמא באותו יום, שוב יש לסמוך ארש"י ור"ת ויראים וראב"ד, (הסוברים שאם נטמא באותו יום שוב אין איסור), ומצורף לזה אידך דיראים, דעכו"ם אין בו איסור מגע ויכול לסמוך על זה במקום ספק סכנה.

בעיקר דברי הראב"ד נחלקו האחרונים האם סובר שאין איסור כלל, ומותר לכתחילה לכהן ליטמא בה"ז, או דילמא שאין כוונתו אלא שאין חיוב אבל איסור יש. (ואולי אפילו איסור מה"ת).

היתר לכהן להתעסק במומיא

עי' במשל"מ (אבל ג, א) שדן האם מותר לו לכהן להתעסק במסחר של מומיאי, ועי"ש שעיקר הדיון הוא האם אפשר להקל כשיטת היראים שפוסק כרשב"י הסובר שקברי עכו"ם אינם מטמאים. ואח"כ מביא שיטת הראב"ד שבזמן הזה אולי אין איסור, וכתב שהנראה מדבריו הוא דס"ל דלא הזהיר הכתוב מהטומאה על הנזיר ועל הכהן אלא בזמן שהם טהורים, אבל אם הם טמאים אף שפירשו מן המת, מ"מ אינו מוזהר עוד על הטומאה, מדכתיב ולא יחלל דוקא במי שהוא מחלל עצמו. ומש"ה פטר את הכהנים בזמן הזה מדין זה דטומאת מת.

אבל עי"ש שהמל"מ תמה עליו מהא דמצינו בגמרא בכמה מקומות, דהאמוראים היו מציינים את הקברות מפני הכהנים, כגון רבי בנאה וחביריו, (ב"ב נח, א) ובזמן האמוראים הרי כולם היו טמאי מת ואין עליהם עוד שום חיוב טומאה.

היתר או פטור

וכ' הגרע"א בשו"ת (מהד"ת סי' יח) שמדברי המשל"מ מוכח שהבין בדעת הראב"ד שאין כאן איסור כלל, דאם נאמר שמודה הר"א שאיסור יש כאן (אפילו מדרבנן) אז אין קושיא מהא דציינו הקברות, אלא ע"כ הבין שאין איסור כלל.

והגרע"א עצמו שם רצה ג"כ להוכיח ככה מעיקר דברי הראב"ד. ממה שכתב **והכהנים בזה"ז אין עליהם חיוב טומאה, והמחייב אותם עליו להביא ראיה**, ובודאי לא שייך בזה"ז ענין חיוב מלקות, אלא דכוונתו דליכא חיובא, היינו דליכא איסור לטמאות, "והמחייב אותם", היינו שמצריכים אותו לפרוש מלהטמא.

המשל"מ רצה להתיר מטעם ספק ספיקא, ספק אי הלכתא כהראב"ד דליכא איסור טומאה בזמן הזה, ואת"ל דלית הלכתא כוותיה, ספק אי הלכתא כספר היראים, דעל העכו"ם אינם מוזהרים אף על מגעם ועל משאם. אך בסוף מסיק דאין להקל מטעם זה דהא אין ספק זה שקול, שהרי כל אחד מהצדדים חלוקים הם חכמי ישראל כנגדם. אם בהיה דספר יראים כבר כתבנו למעלה שלא נמצא לו חבר בסברא זו, ובסברא של דהראב"ד גם **כן כל חכמי ישראל חלוקים עליו**. עי"ש דהיינו כל רבותינו בעלי התוספות, כמבואר באותו הכתב ששלח רבינו חיים הכהן לר"ת המתחיל מאחר שחרב הרי הוא כחלל איזה בית אשר תבנו לי, דאי סוברים כהראב"ד אין שום בעיא. (כדברי המנ"ח).

אבל עי' בדגול מרבבה (יו"ד סי' שעב, הובא בפתחי תשובה ס"ק ט) דדן לגבי האם מותר לכהן לטמא לקברי עכו"ם. וז"ל ולדעת הראב"ד דהיכא שכבר טמא, שוב אינו מוזהר על הטומאה א"כ כהנים בזה"ז אינם מוזהרין על הטומאה. ואף דלא קי"ל כהראב"ד מ"מ במת עובד כוכבים איכא ס"ס, ולכן נלע"ד דמי שרוצה לסמוך בזה להקל לענין טומאת אהל אין מוחזין בידו. ושוב כתב הדגול מרבבה, דכל מה שכתבתי נמשכתי אחר דברי המשל"מ (פ"ג מאבל) דלדעתו סובר הראב"ד שאין איסור כלל לכהן שכבר נטמא לטמא עצמו, אבל עכשיו נתתי אל לבי שאולי לא אמר הראב"ד אלא לענין חיוב מלקות, ולכן הדרנא בו מלהתיר לכהן לילך על קברי עכו"ם עכ"ל ע"ש.

המנ"ח לא ראה את דברי הרמב"ן בחידושיו למסכת בבא בתרא (כ, א) ועי"ש שמביא תירוצו של ר"ת עצמו וז"ל, ואמר אותו הכלל אין למדין ממנו, שהרי רביעית דם מן המת, שאין הנזיר מגלח עליו וכהן מוזהר עליו, שהרי הוא

מטמא את כל האדם באהל ויש לו דין מת גמור, ואף אנו נאמר בכלי מתכת אע"פ שהנזיר מגלח, אין הכהן מוזהר. כך שמענו בשם ר"ת.

עוד יישובים על בעיית ר' חיים כהן

לגבי עיקר הבעיה איך כהן יכול ליכנס לבית, ע"י בפ"י הרמב"ן עה"ת שכ' וז"ל והנראה מן הסוגיות במשנה ובגמרא, שהוא מטמא במגע ובמשא כמת אבל אינו כמוהו לטמא באהל, שמא מצאו בו מיעוט מן הכתוב באהל "אדם כי ימות באהל", שאינו רק על האדם עצמו. **ואם היה החרב שנטמא במת מטמא באהל, היו הכהנים אסורים בכל הבתים, שבכלן החרב טמא, ויהיה מטמא אותם באהל.** הרי לן בדברי הרמב"ן גישה אחרת לפתור הבעיה. וכ"כ בחי' לב"ב וז"ל ויש מי שאומר דכי אמרינן חרב הרי הוא כחלל, ה"מ לענין מגע ומשא, אבל לענין אהל, כלומר שיטמא הוא אחרים באהל אינו כחלל.

עוד כ' הרמב"ן (שם) שאין הנזיר מגלח עליו, ואין הכהן מוזהר ממגעו כלל. היינו משום שחולק על ר"ת וסובר שאין חילוק בין מתכת לשאר כלים, א"כ מוכח מהמשנה שאין נזיר מגלח על חרב כחלל, שרק לפי ר"ת י"ל שהמשנה לא מיירי בכלי מתכת, אבל בכלי מתכת מגלח עליו משום דחרב כחלל, אבל לפי החולקים מבואר שאין נזיר מגלח עליו וממילא אין כהן מוזהר עליו.

פסק של הרמ"א

כ' הרמ"א (יו"ד שסט, א) יש אומרים דכהנים אסורים ליטמא לחרב שנטמא במת, (כל בו בשם ספר יראים ותשו' רשב"א בשם רבותינו הצרפתים), ויש מקילין, (תשובת רשב"א שם בשם הראב"ד ועיין בתוס' דנזיר באריכות), וכן נהגו להקל ואין נזהרין מזה.

ולפי"ז ראיתי מי שכתב, שיש עצה לכהנים שרוצים ליכנס לבית חולים, ודואגים שיש שם מת, שיטמאו השעון שלהם למת, שלפי הרמ"א אין איסור לכהן ליטמא לשעון, ואז בעוד שהוא לובש השעון לא יהיה לו איסור ליטמא למתים אחרים.

הזאה ג' וז'

עוד כ' הרמב"ן (במדבר יט) דאין חיוב הזאה שלישי ושביעי בחרב כחלל. וז"ל וכן נראה עוד בגמרא (שם נד, ב), שאין החרב הנוגע במת מטמא אדם להצריכו הזאת שלישי ושביעי אע"פ שהאדם הזה הנוגע בו אב לטומאה. והיה זה מפני שבכתוב השני שאמר והזה על האהל (פסוק יח) כתוב ועל הנוגע בעצם או בחלל או במת, ולא אמר או בחלל חרב. וא"כ הרי החרב כחלל לטמא במגע טומאת שבעה, אבל לא לטמא באהל, ולא להצריכו הזאה, ואין הנזיר מגלח עליו, ואין הכהן מוזהר ממגעו כלל.

הוא הולך פה לשיטתו שחולק על ר"ת וסובר שהדין של חרב כחלל נאמר גם על שאר כלים, א"כ ההיא דמס' נזיר שאין דין הזאה בכלים, הולך בין על כלי מתכת בין על שאר כלים. דאילו לר"ת ההיא מיירי רק בשאר כלים, שאין בהם משום חרב כחלל, אבל בכלי מתכת שייך הדין של חרב כחלל ויש דין הזאה ג"כ. וכן דעת הר"מ שיש חיוב הזאה בחרב כחלל.

הרמב"ן גם מוכיח דבריו מהפסוקים, שהיכא שכתוב "והזה על האהל" (פסוק יח) כתוב "ועל הנוגע בעצם או בחלל או במת", משמע שלא שייך לשבי חרב כחלל. אבל א"כ מה יעשה הרמב"ם ור"ת בדיוקן של הרמב"ן.

וכ' הגר"ז שהרמב"ם הולך פה לשיטתו, שהוא לומד הדין של חרב כחלל, מהפסוק (במדבר לא, יט) "ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם", (כמו שביאר הרמב"ם שע"כ מיירי שהרג בחרב, דוכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרג או זרק אבן והרג, נטמא שבעת ימים) ושם הרי כתוב להדיא שיש חיוב הזאה.

חקירה בענין חרב כחלל

בעיקר הענין של חרב כחלל, כבר הבאנו דברי בעל ס' שערי שמועות ריש מס' ב"ק דדן, האם הפשט שאע"פ שבדרך כלל כל הנוגע בטומאה, יורד בדרגא, כגון הנוגע במת נעשה אב הטומאה, והנוגע באב הטומאה נעשה

ראשון לטומאה, אבל ב"חרב" אין הורדה בדרגת הטומאה, ולכן נשאר בדרגת המטמא. או דילמא שטומאה של חרב כחלל הוי טומאה חדשה.

ועי"ש שרוצה להוכיח מהא דכ' הרמב"ן שאין כהן מוזהר עליו, וגם שאין חיוב הזאה, ואם נאמר שהוי טומאה רגילה אלא שאינו יורד בדרגא, למה שאין הכהן מוזהר עליו, אלא ע"כ שהוי טומאה חדשה, ויש את הדינים שלה.

[ג]

טמא שנטהר או מי שלא נטמא

חידוש של הרמב"ם

כ' הרמב"ם (פיה"מ פרה ג, ב) שאין הבדל בין האדם שלא נטמא כלל במת, או שנטמא כל ימיו וטבל והוזהר עליו שלישי ושביעי. ולא עוד אלא שזה שהוזהר עליו יש לו מעלה יתרה בטהרה, לפי שהכתוב כבר גזר עליו שהוא טהור.

והקשו האחרונים מההיא דמסכת ברכות (כב, ב) רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבא (ברבי) בר שמואל כריכו ריפתא בהדי הדדי, אמר להו רב פפא הבו לי לדידי לברוך דנפול עילואי תשעה קבין. אמר להו רבא בר שמואל, תנינא במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחריים ארבעים סאה. אלא הבו לי לדידי לברוך דנפול עילואי ארבעים סאה. אמר להו רב הונא הבו לי לדידי לברוך דליכא עילואי לא האי ולא האי, (פרש"י ד"ה לא האי ולא האי - לא הוצרכתי לא לזו ולא לזו, שלא ראיתי קרי), הרי לן שעדיף מי שלא נטמא ממי שנטמא ונטהר.

ותי' הגר"י ענגיל דשאני התם שיש ענין של קלות ראש, ולכן עדיף מי שלא הוצרך לטבילה כלל, אבל בשאר טומאות אדרבה סובר הרמב"ם שמי שנטהר עדיף. ובשם האדמו"ר מסאטמר (בעל הדברי יואל) ראיתי שתי' שיש הבדל בין טומאה היוצא מגופו לטומאה שבא מעלמא.